

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนี้แม้ว่าโลกจะมีการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีก้าวหน้าไปมากเพียงใดก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ก็คือ ทุกวันนี้มนุษย์อยู่ในสังคมที่มีการแข่งขันสูงมีการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งการดำเนินชีวิตในลักษณะที่มีการแข่งขันสูงนี้เอง ทำให้ได้เห็นความแตกต่างระหว่างผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต และผู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างชัดเจน อะไรหรือสิ่งใดที่เป็นตัวกำหนดหรือผลักดันให้บุคคลหนึ่ง ความสำเร็จในชีวิตทั้งในหน้าที่การงานและในด้านชีวิตครอบครัว ในขณะที่คนอื่นอีกบุคคลหนึ่ง กลับล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงในการทำงาน แต่ก็มีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข นอกจากนี้ยังมีบุคคลที่มีความสามารถในการทำงานเป็นที่ยอมรับทั้งในหมู่เพื่อนร่วมงานและสังคมว่าเป็นคนเก่ง มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง แต่ในด้านชีวิตส่วนตัวแล้วกลับล้มเหลว ความแตกต่างเหล่านี้เองที่ทำให้นักจิตวิทยาสนใจที่จะทำการศึกษาวว่า อะไรคือตัวกำหนดให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุขในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ตั้งแต่ ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา นักจิตวิทยาจำนวนมากต่างมุ่งให้ความสนใจกับระดับเชาวน์ปัญญา (Intelligence Quotient) ซึ่งนักจิตวิทยาเรียกย่อ ๆ ว่า IQ โดยมีความเชื่อที่เป็นพื้นฐานในขณะนั้นว่า ระดับเชาวน์ปัญญาจะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่สุด โดยคนที่มึระดับเชาวน์ปัญญาสูงย่อมจะมีโอกาสประสบความสำเร็จในชีวิตได้มากกว่า แต่เมื่อได้ทำการศึกษาจากสภาพความเป็นจริงในสังคม นักจิตวิทยาพบว่า ในความเป็นจริงแล้ว คนที่มีระดับเชาวน์ปัญญาสูง จำนวนไม่น้อยเลยที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต (Salovey, 1997) และยิ่งไปกว่านั้นบุคคลที่เฉลียวฉลาดเหล่านี้บางคนไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมได้ ทำให้นักจิตวิทยาต้องการหาคำตอบต่อไปให้ได้ว่าอะไรที่เป็นสาเหตุให้คนที่มึระดับเชาวน์ปัญญาสูงเหล่านั้นไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต

นักจิตวิทยาได้พบว่าผู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต ทั้ง ๆ ที่มีระดับเชาวน์ปัญญาสูงนั้น ส่วนแต่มีปัญหาในการแสดงอารมณ์ หรือมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ตลอดจนแสดงอารมณ์ของคนออกมาโดยไม่มีการควบคุม บางครั้งแสดงอารมณ์ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์บ้าง คนไม่สามารถสื่อสารถึงอารมณ์และความรู้สึกของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ทำให้หลายคนถูกมองว่าเป็นคนที่ไม่มึมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัอารมณ์เหล่านี้เองที่เป็นต้นเหตุให้คนที่มึระดับเชาวน์ปัญญาสูงไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตเท่าที่ควร นักจิตวิทยาและนักวิทยาศาสตร์

ได้เรียกความสามารถที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์เหล่านี้ว่า เซาว์อารมณ์ (Emotional Intelligence) หรือที่เรียกอย่างย่อ ๆ ว่า EQ โดยนักจิตวิทยาได้ทำการศึกษาจนพบว่า การที่บุคคลหนึ่งจะสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ตลอดจนสามารถที่จะดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุขนั้น ระดับเซาว์ปัญญาจะมีผลต่อความสำเร็จในชีวิตไม่เกิน 25 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ส่วนที่เหลืออีกกว่า 75 เปอร์เซ็นต์นั้นขึ้นอยู่กับสิ่งที่เรียกว่าเซาว์อารมณ์ของแต่ละคน (Goleman,1997) จะเห็นได้ว่าเซาว์อารมณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้บุคคลหนึ่งประสบความสำเร็จทั้งในค่านหน้าที่การงาน ครอบครัวและชีวิตส่วนตัว ถ้าหากเราให้นิยามความสำเร็จในชีวิตของคน ๆ หนึ่งไว้ว่า เป็นความพอใจ ความสุขใจในสถานภาพของตนเอง หลังจากที่บุคคลนั้นสามารถพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายที่วางเอาไว้ด้วยวิธีการที่ได้กำหนดขึ้นเอง ก็จะยิ่งเห็นความสำคัญของเซาว์อารมณ์ยิ่งขึ้น

เซาว์อารมณ์ คืออะไร นักจิตวิทยาจำนวนมากได้ให้ความหมายคำว่า เซาว์อารมณ์ (Emotional Intelligence) ไว้ต่าง ๆ กัน ขึ้นอยู่กับแง่มุมในการศึกษา มุมมอง และประเด็นหลักที่ผู้รู้สนใจศึกษา เนื่องจากปัจจุบันมีการเผยแพร่แนวคิด และการนำเซาว์อารมณ์ไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวาง การทำความเข้าใจเกี่ยวกับนิยามพื้นฐานของเซาว์อารมณ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น จากการศึกษาานิยามของนักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่านที่เป็นผู้รู้และศึกษาเกี่ยวกับเซาว์อารมณ์มาเป็นเวลานาน จะพบว่า เซาว์อารมณ์ หรือ EQ เป็นเรื่องของการบริหารจัดการอารมณ์ และความรู้สึกภายในของตน ตลอดจนการบริหารจัดการอารมณ์ของตนในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้อื่น นอกจากนี้เซาว์อารมณ์ยังเป็นเรื่องของความฉลาดในการรู้จักใช้อารมณ์ของตนสนองเป้าหมายของการทำงานและชีวิตประจำวัน โดยมองว่าคนเรานั้นมีความเกี่ยวข้องกับผู้อื่นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องทำงานและดำเนินชีวิตในสังคมกับผู้อื่น และขณะเดียวกันก็ต้องมีความสามารถในการที่จะเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น มีความสามารถในการแก้ปัญหา แก้ไขความขัดแย้ง ความคับข้องใจและหาทางแก้ไขอย่างมีหลักเกณฑ์ (Cooper,1997)

เซาว์อารมณ์ นั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ (Patton : 1998:7-14) คือ

1. ความเข้าใจตนเอง (Self Awareness) คือ การเข้าใจในความรู้สึกของตนเอง การเข้าใจและสามารถตั้งเป้าหมายในชีวิตได้ (Goal) ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตลอดจนการรู้จักเด่นและจุดด้อยของตนเองและยอมรับอย่างไม่ลำเอียงเข้าข้างตนเอง
2. ความเข้าใจผู้อื่น (Empathy) คือ การเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่น และสามารถแสดงอารมณ์ตอบสนองได้อย่างเหมาะสม
3. ความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict Solving) คือ ความสามารถที่บุคคลสามารถ แก้ไขปัญหา และความเครียดในจิตใจของตนเองได้

เมื่อแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญและบทบาทของเขาวนอารมณ์ที่มีต่อความสำเร็จ ตลอดจนความสามารถที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขได้ในสังคม เป็นที่ยอมรับและได้รับความสนใจจากนักจิตวิทยาทั่วโลก ทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเขาวนอารมณ์กับปัจจัยต่าง ๆ ในชีวิตของเรามากขึ้นทุกที อย่างไรก็ตามเนื่องจากกระแสความสนใจเกี่ยวกับเขาวนอารมณ์เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และเป็นแนวคิดซึ่งนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงจำนวนมากให้ความสนใจศึกษาอย่างจริงจัง ประกอบกับหลาย ๆ องค์การโดยเฉพาะในด้านธุรกิจต้องการนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเขาวนอารมณ์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดในองค์กร จึงทำให้มีการศึกษาเกี่ยวกับเขาวนอารมณ์มากมาย แต่ก็มีไม่น้อยที่ก่อให้เกิดความสับสน และความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับเขาวนอารมณ์ เพราะเขาวนอารมณ์เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับอารมณ์ (Emotion) ซึ่งในมนุษย์นั้นมีการแสดงออกอย่างซับซ้อนมาก

อารมณ์เป็นสภาวะทางจิตใจที่มีผลมาจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือตัวกระตุ้น ทั้งที่มาจากสิ่งเร้าภายในตัวเราเอง เช่น ความไม่สบาย ความเจ็บปวด ฯลฯ หรืออาจมาจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น จากคนอื่นที่อยู่รอบตัวเรา อุณหภูมิ เสียง แสง ดินฟ้าอากาศ ฯลฯ การที่คนเราสามารถแสดงอารมณ์ออกมา และขณะเดียวกันก็สามารถรับรู้ถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น จึงจะทำให้เราสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ คนที่มีอารมณ์อ่อนไหว อาจเป็นคนที่ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่นทำให้เข้ากับคนอื่นได้ง่าย ตรงกันข้ามกับคนที่ไม่แสดงอารมณ์ออกมามีแนวโน้มว่าจะเป็นคนเย็นชา ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ อาจเป็นเพราะว่าคน ๆ นี้ไม่สามารถรับรู้ถึงความรู้สึกและอารมณ์ของคนอื่น และอาจจะไม่รู้แม้กระทั่งสภาวะอารมณ์ของตนเอง อย่างไรก็ตามนักจิตวิทยาได้ทำการศึกษาพบว่า อารมณ์นั้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการทางสมองร่วมกับทักษะทางสังคมที่เราได้เรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการพัฒนารูปแบบของอารมณ์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละบุคคลขึ้นมา (Salovey, 1997) โดยอารมณ์มีต้นกำเนิดมาจากสมองนั่นเอง มีการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าความคิด อารมณ์และการกระทำต่าง ๆ จะถูกสร้างและจัดการโดยสมองทั้งสิ้น โดยในสมองแต่ละส่วนจะทำหน้าที่ควบคุมและจัดการการกระทำต่าง ๆ ของเราต่างกันไป (McClelland, 1974)

สมองส่วนที่ทำหน้าที่สร้าง จัดการ และควบคุมอารมณ์นั้นจะอยู่ลึกกลงไปในเนื้อสมองของสมองซีกขวา ซึ่งเราเรียกเนื้อสมองในส่วนนี้ว่าลิมบิก (Limbic) ซึ่งจะมีอะมิกดาลา (Amygdala) เป็นศูนย์กลางในการรับรู้ และตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดอารมณ์ขึ้น ในขณะที่เดียวกันเนื้อสมองที่เรียกว่า ซีรีบรัล (Cerebral) อยู่ในเนื้อสมองชั้นนอกของสมองซีกซ้าย จะทำหน้าที่คิด รับรู้ วางแผน และพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทำการคำนวณ เปรียบเทียบในเชิงของเหตุผล และจากการศึกษาการทำงานของสมอง Hermann ได้เสนอแนวคิดที่ว่า สมองของมนุษย์นั้นมีความโดดเด่นที่จะโน้มเอียงไปทางด้านความคิด ความเข้าใจ การคิดแบบมีเหตุผล การคำนวณ หรือ

โน้มเอียงไปทางด้านของอารมณ์ ความหยิ่งรู้ในทันทีทันใด ซึ่ง Herrmann มีความเชื่อว่าสมองของมนุษย์แต่ละคนจะมีด้านใดด้านหนึ่งเด่นกว่าด้านอื่นอย่างชัดเจน (Herrmann,1980) โดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับเขาวงกตอารมณ์นั้นเกี่ยวข้องกับสมองซีกขวาในส่วนของลิมบิกโดยตรง ดังนั้นในการศึกษาเปรียบเทียบระดับเขาวงกตอารมณ์นั้น การศึกษาว่าผลของการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของสมองใน 2 ส่วนนี้จะส่งผลอย่างไรต่อระดับเขาวงกตอารมณ์จึงเป็นประเด็นปัญหาที่น่าสนใจศึกษาอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามการที่จะพัฒนาให้บุคคลมีทักษะในด้านเขาวงกตอารมณ์นั้น นักจิตวิทยาพบว่าต้องเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาานาน จึงจะทำให้บุคคลสามารถพัฒนาเขาวงกตอารมณ์ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ และขณะเดียวกันก็สามารถนำทักษะต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเป็นผู้มีระดับเขาวงกตอารมณ์สูงไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม ทั้งในด้านหน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัวได้อย่างเหมาะสม

สำหรับในประเทศไทยนั้น เขาวงกตอารมณ์ยังเป็นเรื่องใหม่ คนส่วนมากยังไม่รู้จักและยังไม่เข้าใจถึงบทบาทของเขาวงกตอารมณ์กับการดำเนินชีวิต แต่เพื่อให้เราสามารถรับมือกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่มีการแข่งขันสูงได้ จึงจำเป็นที่เราต้องเตรียมคนของเราให้มีเขาวงกตอารมณ์สูง อย่างไรก็ตามปัญหาที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นขณะนี้ก็คือ การจัดการศึกษาของไทยเรานั้น ได้เอื้อหรือส่งเสริมให้เด็กนักเรียนมีพัฒนาการและสามารถสร้างทักษะของเขาวงกตอารมณ์ขึ้นได้มากหรือน้อยเพียงใด หากเราทำการศึกษาในประเด็นนี้อย่างจริงจังแล้ว คำตอบที่ได้จะทำให้เราสามารถสร้างคุณลักษณะของประชากรที่เหมาะสมกับประเทศไทยและโลกในยุคสมัยนี้ได้ แต่อย่างไรก็ตามในแวดวงการศึกษาของไทยในปัจจุบันนั้น คำว่าเขาวงกตอารมณ์ยังถูกมองข้ามและไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร

ทั้งนี้หากเราจะพิจารณาความหมายของการศึกษา การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมาตลอดชีวิต ซึ่งนำไปสู่ความเจริญงอกงามของชีวิตและสังคม ดังนั้นการที่คนเราจะพัฒนาเขาวงกตอารมณ์ และสามารถนำเขาวงกตอารมณ์ไปใช้ได้เหมาะสม จนนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้นั้น การจัดการศึกษา ทั้งสายการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การอบรมเลี้ยงดูจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญซึ่งทำให้นักเรียนได้รับทักษะและพัฒนาทัศนคติจำนวนมาก จากการปลูกฝังผ่านการอบรมเลี้ยงดูโดยผู้ปกครอง ได้รับการปลูกฝังจากโรงเรียนโดยสอดแทรกไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน การปลูกฝังจากครูและกลุ่มเพื่อนล้วนแต่ส่งผลต่อทัศนคติของนักเรียนในอนาคต รวมทั้งการแสดงออกทางด้านอารมณ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของเขาวงกตอารมณ์ ดังนั้นเมื่อเราทราบว่าเขาวงกตอารมณ์ส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิต การศึกษาเพื่อให้ได้คำ

ตอบว่าระบบการศึกษาไทย โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดขึ้นในปัจจุบันนั้น เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเชาวน์อารมณ์ในเด็กนักเรียนมากหรือน้อยเพียงใด จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องรีบทำการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่าในปัจจุบันยังมีผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งผลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งน้อยมาก โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับสายการเรียนต่าง ๆ ว่าส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนในด้านใดด้านหนึ่งอย่างไร เท่าที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเกี่ยวกับแผนการเรียนของนักเรียนกับตัวแปรอื่น ๆ พบว่า งานวิจัยของมนฤดี จิตแจ่มใส (มนฤดี จิตแจ่มใส, 2541:14-16) ได้นำเสนอผลงานวิจัยที่น่าสนใจดังต่อไปนี้ โดยมนฤดี จิตแจ่มใสได้ทำการศึกษาระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า นักเรียนที่เรียนแผนกวิทยาศาสตร์มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองสูงที่สุด และนักเรียนที่เรียนในแผนกศิลป์ภาษาเลือกสังคมศึกษามีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำที่สุด จากการศึกษาของมนฤดี จิตแจ่มใส นี้เองทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสายการเรียนกับระดับเชาวน์อารมณ์ต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์โดย อูสา สุธิสาครและวีระวัฒน์ ปันตินามัย(อ้างถึงในวีระวัฒน์ ปันตินามัย,2542:176-178) ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเพื่อเปรียบเทียบผลของการประเมินเชาวน์อารมณ์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ด้วยแบบทดสอบที่มิได้พัฒนาจากแบบวัดเชาวน์อารมณ์ของ Bar – on ได้ผลโดยสรุปดังนี้

1. เพศหญิงมีระดับเชาวน์อารมณ์ในด้านของความเอื้ออาทร วุฒิภาวะทางอารมณ์ และการควบคุมตนเองสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ
2. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว มีผลต่อความสามารถของเชาวน์อารมณ์ในด้านของความเอื้ออาทร การตระหนักรู้ในภาวะอารมณ์ของผู้อื่น การรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเอง ตลอดจนการมีแรงจูงใจที่ดีอย่างมีนัยสำคัญ
3. การปรึกษาหารือระหว่างพี่น้อง หรือกับครูอาจารย์ เมื่อเวลามีปัญหาที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระดับเชาวน์อารมณ์
4. สถานะความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับเชาวน์อารมณ์ในด้านความเอื้ออาทร และการมีแรงจูงใจที่ดี
5. การประเมินตนเองเป็นคนมุ่งความสำเร็จ ใฝ่สัมพันธ มีผลต่อความสามารถด้านความเอื้ออาทร และการมีแรงจูงใจที่ดีอย่างมีนัยสำคัญ
6. อายุมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับองค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์เกือบทุกด้าน ยกเว้นความเอื้ออาทร

7. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับ ระดับเชาวน์
อารมณ์ในด้านของแรงจูงใจที่ตีมากที่สุด

จากผลการศึกษาที่พบนี้ทำให้ผู้วิจัย เกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์
ระหว่างระดับเชาวน์อารมณ์กับตัวแปรคัดสรร เพศ อายุ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นอกจากนี้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับการอบรม
เลี้ยงดูพบผลการวิจัยที่น่าสนใจดังนี้

การศึกษาของ Brody (1994 :80 – 85) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเอง
ของเด็ก และการรับรู้รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาในเด็กนักเรียนเกรด 5 และเกรด 6
จำนวน 72 คนซึ่งมีเด็กนักเรียนจากหลายเชื้อชาติ พบว่าเด็กที่รับรู้ว่าเป็นบิดามารดาเลี้ยงดูแบบ
ประชาธิปไตยจะมีการเห็นคุณค่าของตนเองสูงกว่า เด็กที่บิดามารดาเลี้ยงดูแบบรักตามใจอย่างมีนัย
สำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่าในเด็กที่มีเชื้อสายเอเชียจะรับรู้ว่าเป็นบิดามารดาเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน
มากกว่าเด็กอเมริกันผิวขาวและผิวดำอย่างมีนัยสำคัญ และเด็กอเมริกันผิวขาวจะรับรู้ว่าเป็นบิดามารดา
เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากกว่าเด็กอเมริกันผิวดำอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัย
ของ สุณารี เตชะโชควิวัฒน์ (สุณารี เตชะโชควิวัฒน์, 2527 : 64) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง
การอบรมเลี้ยงดู วินัยในตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 228 คนพบว่าการอบรมเลี้ยงดู วินัยในตนเอง และความภาคภูมิใจใน
ตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักเรียนที่ได้รับการอบรม
เลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นกัน

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูนี้เอง ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจ
คัดเลือกตัวแปรประเภทของการอบรมเลี้ยงดู เป็นตัวแปรคัดสรรสำคัญที่จะทำการศึกษาวิจัย โดย
จะทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์การอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบต่าง ๆ กับระดับเชาวน์อารมณ์ต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคัดสรร ได้แก่ เพศ อายุ การอบรมเลี้ยงดู สายการ
เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งอาจจะส่งผลต่อระดับเชาวน์อารมณ์ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย

2. เปรียบเทียบระดับเชาวน์อารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แยกตามตัว
แปรคัดสรร เพื่อตอบคำถามจากประเด็นปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัย โดยสำรวจกลุ่มเป้า
หมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นนักเรียนในชั้นสุดท้ายของการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน และกำลังเตรียมตัวเพื่อเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อไป นอกจากนี้ในการวัดทาง
ด้านอารมณ์นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจัดอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย จึงมีความมั่นคง

ในอารมณ์และมีลักษณะ ตลอดจนการแสดงออกทางอารมณ์ที่มีเอกลักษณ์ของตนเองในระดับที่สามารถวัดได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อศึกษาตัวแปรคัดสรรที่ส่งผลต่อระดับเขาวนอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำนายระดับเขาวนอารมณ์ของตัวแปรคัดสรรแต่ละตัว
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับเขาวนอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แยกตามตัวแปรคัดสรรที่กำหนดไว้ ได้แก่ เพศ อายุ การอบรมเลี้ยงดู สายการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตัวแปรในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ระดับเขาวนอารมณ์
2. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ เพศ อายุ การอบรมเลี้ยงดู สายการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สมมุติฐานการวิจัย

ตัวแปรคัดสรรทั้ง 5 ด้านได้แก่ เพศ อายุ การอบรมเลี้ยงดู สายการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับระดับเขาวนอารมณ์ และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถใช้นำทำนายระดับเขาวนอารมณ์ได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ศึกษา เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 600 คนที่ได้รับการสุ่มจากโรงเรียนมัธยมปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

3. ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

- 1) ระดับเชาวน์อารมณ์ โดยรวม
- 2) เพศ
- 3) อายุ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามช่วงอายุดังนี้
 - (1) อายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี
 - (2) อายุระหว่าง 16 – 17 ปี
 - (3) อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป
- 4) การอบรมเลี้ยงดูแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้
 - (1) การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
 - (2) การเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง
 - (3) การเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป
 - (4) การเลี้ยงดูแบบผสมผสานระหว่างการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และ

แบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป

- (5) การเลี้ยงดูแบบผสมผสานทั้ง 3 แบบ
- 5) สายการเรียนแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่
 - (1) สายวิทยาศาสตร์
 - (2) สายศิลป์ภาษา
 - (3) สายอื่นๆ
- 6) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแต่ละคนแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้
 - (1) นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 2.00
 - (2) นักเรียนที่มีผลการเรียนระหว่าง 2.01 ถึง 3.00
 - (3) นักเรียนที่มีผลการเรียนสูงกว่า 3.01

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบวัดที่ได้พัฒนาขึ้นเอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

- 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว
- 2) แบบวัดเชาวน์อารมณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาจากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์ของ Goleman(1998) และแบบวัดเชาวน์อารมณ์ของ Salovey (1999)
- 3) แบบวัดการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามแนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของ Roger (1959)

คำจำกัดความในการวิจัย

เชาวน์อารมณ์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ภาวะอารมณ์ของตนเองและสามารถจัดการกับภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ระดับเชาวน์อารมณ์หมายถึงคะแนนที่ได้จากการตอบแบบวัดเชาวน์อารมณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยปรับปรุงมาจากแบบวัดเชาวน์อารมณ์ของ Salovey (1999) และแนวคิดของ Goleman (1998)

ตัวแปรคัดสรร หมายถึง สิ่งที่ส่งผลต่อระดับเชาวน์อารมณ์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เพศ อายุ การอบรมเลี้ยงดู สายการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การปฏิบัติของผู้ปกครองต่อเด็กใน 4 ด้านต่อไปนี้ ได้แก่ การควบคุมเด็ก การเป็นตัวอย่างให้กับเด็ก การให้รางวัลและการลงโทษ ในการวิจัยครั้งนี้ การอบรมเลี้ยงดูหมายถึงคะแนนที่ได้จากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ใช้หลักในการยอมรับเหตุผล และยอมรับความสามารถของเด็ก โดยผู้ปกครองให้ความรัก ความอบอุ่น ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเป็นบางโอกาส

2. การเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง (Rejection) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กรู้สึกที่ไม่ได้รับการเอาใจใส่สนับสนุน หรือให้คำแนะนำเท่าที่ควร มักจะมีการลงโทษที่รุนแรงปราศจากเหตุผล

3. การเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (Over Protections) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองเข้ามาควบคุม กำหนดกฎเกณฑ์ให้เด็กปฏิบัติตามทั้งเรื่องทั่วไป และเรื่องส่วนตัว ทำให้เด็กขาดความเป็นอิสระตลอดจนความเชื่อมั่นในตนเอง

4. การเลี้ยงดูแบบผสมผสานระหว่างการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูลักษณะเฉพาะ ที่ผู้วิจัยพบจากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองปฏิบัติกับเด็ก อย่างผสมผสานระหว่างการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบให้ความคุ้มครอง

5. การเลี้ยงดูแบบผสมผสานทั้ง 3 แบบ หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูลักษณะเฉพาะที่ผู้วิจัยพบจากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้อีกรูปแบบหนึ่ง โดยเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครอง

ปฏิบัติกับเด็ก อย่างผสมผสานระหว่าง การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง และการเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง

สายการเรียน หมายถึง หลักสูตรในการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งตามลักษณะรายวิชาออกเป็นสายวิทยาศาสตร์ และสายศิลป์ภาษา

นักเรียนที่เรียนสายวิทยาศาสตร์ หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งลงทะเบียนเรียนในสายวิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และเรียนวิชาต่อไปนี้ คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี และชีววิทยา

นักเรียนที่เรียนสายศิลป์ภาษา หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งลงทะเบียนเรียนสายศิลป์ภาษา ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และเรียนวิชาต่อไปนี้ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส หรือภาษาเยอรมัน

นักเรียนที่เรียนสายอื่น ๆ หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งลงทะเบียนเรียนในรายวิชาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สายสายวิทยาศาสตร์ หรือสายศิลป์ภาษา เช่น สายศิลป์-คณิต สายวิทย์-ญี่ปุ่น และสายสังคมไทย เป็นต้น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ระดับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งผ่านกระบวนการประเมินผลของแต่ละโรงเรียนแล้ว โดยคิดในรูปคะแนนเฉลี่ยสะสม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษาวิจัยนี้ ทำให้ทราบถึงระดับเขาวนอารมณ์ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งแยกตามตัวแปรคัดสรร ได้แก่ เพศ อายุ การอบรมเลี้ยงดู สายการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ผลการวิจัยนี้ ได้ตัวแปรคัดสรรที่สามารถใช้ทำนายระดับเขาวนอารมณ์ได้
3. ผลการศึกษาค้นคว้า สามารถทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนตระหนักถึงระดับเขาวนอารมณ์ของนักเรียน และใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาเขาวนอารมณ์ให้กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อไป
4. ผลการศึกษาวิจัยนี้ สามารถใช้เป็นพื้นฐานสำหรับงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับเขาวนอารมณ์ในด้านต่าง ๆ ต่อไป